

та його учасників, а також результати цього відображення в навколишньому середовищі. Таким чином, зібрані дані про особу злочинця, дозволяють встановити причетність особи до скоєння суспільно небезпечного діяння та утворює інформаційну основу для розкриття, розслідування й запобігання злочину.

Список використаних джерел

1. Образцов В. А. Криміналістика : учеб. пособие / В. А. Образцов. – М. : Юринкон, 1994. – 680 с.
2. Шепітько В. Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / за ред. В. Я. Тація. – Харків : Право, 2001. – 560 с.
3. Колесниченко А. Н. Криміналістическая характеристика преступлений / А. Н. Колесниченко // Советская криміналістика. Методика расследований отдельных видов преступлений. – Киев, 1988. – С. 29–42.
4. Зелінський А. Ф. Кримінологія : навч. посіб. – Київ : Рубікон, 2000. – С. 240–192 с.
5. Белкин Р. С. Курс криміналістики: частные криміналістические теории : в 3 т. / Р. С. Белкин. – М. : Юристь, 1997. – Т. 2. – 1997. – 464 с.
6. Мельничок В. М. Криміналістична характеристика соціально-психологічних ознак особистості злочинця / В. М. Мельничок // Юридична Україна. – 2008. – № 11. – С. 97–102.

Ковалевська Євгенія Валеріївна,
аспірант кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ

АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ

Наразі зберігається тенденція до зростання окремих видів злочинності, змінюються її якісні характеристики, суттєво розширюються її межі.

Використання спеціальних знань займає особливе місце в системі засобів і прийомів боротьби зі злочинністю. Використання спеціальних медичних знань у розслідуванні злочинів має велике значення в одержанні доказів за

кримінальною справою, і все більше, як свідчить практика, застосовуються органами досудового розслідування.

Застосування спеціальних знань у розкритті, розслідуванні та запобіганні злочинів – складне явище правової дійсності, процес, до якого залучені різні суб'єкти діяльності, багатоаспектне поняття, від адекватного розуміння якого, багато в чому залежить результативність виявлення, вилучення, дослідження та використання доказової інформації у кримінально-процесуальній діяльності [1, с. 204–205].

Спеціальні знання є важливим процесуальним інститутом, який встановлює підстави участі обізнаних осіб в розслідуванні злочинів, а також умови застосування знань із неправових галузей в кримінальному процесі [2, с. 26].

В сучасній період розслідування злочинів є досить важливим аспектом донесення до працівників правоохоронних органів значення, необхідності та розкриття можливостей для доказування та очікуваних результатів від застосування спеціальних медичних знань.

Серед злочинів проти особи особливу небезпеку становлять ті, що посягають на життя та здоров'я людини.

Особливості розслідування таких злочинів зумовлюються об'єктивними і суб'єктивними чинниками. В першу чергу це стосується широкого розмаїття способів позбавлення особи життя або заподіяння тілесних ушкоджень, що безпосередньо впливає на слідову картину і зумовлює активне використання спеціальних знань, в першу чергу в галузі медицини, при обранні засобів і методів дослідження для отримання інформації, необхідної для встановлення особи, що вчинила такий злочин [2, с. 4].

Як відомо, однією із форм застосування спеціальних знань є участь спеціаліста під час проведення слідчих дій. Мета залучення спеціаліста до участі у слідчих діях – це розширення практичних можливостей слідчого в кваліфікованому проведеному тих чи інших слідчих дій, досягнення при цьому повного, об'єктивного і всебічного з'ясування обставин події, що розслідується, сприяння своїми професійними знаннями і навичками виявленню, фіксації та вилученню доказів.

У розслідуванні злочинів проти життя та здоров'я особи, наприклад так як вбивство, завжди потрібна участь спеціаліста у

галузі судової медицини, а при неможливості його участі – інший лікар для огляду трупа на місці його виявлення (ст. 238 КПК України).

Дані, отримані в результаті проведених досліджень, дозволяють обмежити коло висунутих слідчих версій і більш правильно визначити напрями розслідування у кримінальному провадженні [3, с. 114].

Допомога слідчому і суду спеціальними знаннями досвідчених осіб, відповідно до норм діючого кримінального процесуального законодавства України, може бути здійснена в двох основних формах: 1) допомога спеціаліста; і 2) проведення судової експертизи. Перша форма допомоги спеціальними знаннями досвідчених осіб, як правило, використовується слідчим при проведенні різних видів слідчих дій. Друга форма допомоги спеціальними знаннями досвідчених осіб використовується у вигляді проведення такої слідчої дії як судова експертиза.

Спеціаліст надає слідчому допомогу у тих питаннях, якими слідчий не володіє, з метою, наприклад, правильної фіксації відповідного стану специфічних об'єктів (трупа тощо) у протоколі відповідної слідчої дії і як наслідок, вони не мають ніякого процесуального значення. Судовий експерт після проведення призначеної слідчим, слідчим суддею чи судом або за зверненням сторони кримінального провадження експертизи, надає висновок судового експерта, який з процесуальної точки зору має доказове значення [4, с. 3].

Якщо слідчий (суд) стикається з проблемою отримання та оцінки доказів, вирішення якої потребує застосування спеціальних знань, він залучає судового експерта для одержання від нього рекомендації з вирішення цієї проблеми. Дослідивши необхідні об'єкти, судовий експерт надає слідчому (суду) свій висновок, який стає підставою до прийняття рішення у справі щодо певних доказів [5, с. 59].

Спеціальні медичні знання мають важливе значення для доказування конкретних фактів при розслідуванні. Так, можна допитати лікаря-хірурга, який обробляв рану або проводив операцію, про напрям каналу рани, його глибину, ширину і тим самим установити приблизні розміри знаряддя злочину. Такі

відомості мають суттєве значення для судово-медичної експертизи, оскільки після проведеного лікування встановити їх важко.

Ефективність використання спеціальних медичних знань під час розслідування злочинів повною мірою залежить від рівня і якості організаційного забезпечення. Організація використання спеціальних медичних знань є комплексом управлінських, методичних та кримінально-процесуальних засобів, прийомів та методів, спрямованих на вирішення завдань кримінального судочинства.

Головним суб'єктом організації використання спеціальних медичних знань під час розслідування злочинів є слідчий. Основними засобами використання спеціальних медичних знань під час розкриття злочинів є слідчі дії.

Важливою умовою організаційного забезпечення використання спеціальних медичних знань під час розслідування злочинів є взаємодія учасників кримінального судочинства. Основні учасники використання спеціальних медичних знань: суд, слідчий, слідчий суддя, орган дізнання, судовий експерт та спеціаліст [3, с. 171].

Важливою рисою спеціальних медичних знань у кримінально-процесуальному значенні є мета їх використання. Вони застосовуються для доказування, яке проводиться у встановленому законом порядку, а також для непроцесуального застосування під час проведення оперативно-розшукових заходів. Метою застосування спеціальних медичних знань також є сприяння збиранню доказової і орієнтуючої інформації для розслідування і попередження злочину, а також розробка тактичних і технічних засобів та методів її збирання [3, с. 18].

Список використаних джерел

1. Іщенко А. В. Використання спеціальних знань у правоохоронній практиці: старі та нові проблеми / А. В. Іщенко, Р. П. Марчук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – Київ, 2001. – № 3. – С. 204–211.

2. Галдецька І. Г. Правові та наукові основи використання спеціальних медичних знань при розслідуванні злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / І. Г. Галдецька. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2011. – 231 с.

3. Семенов В. В. Спеціальні знання в розслідуванні злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / В. В. Семенов. – Київ, 2006. – 212 с.

4. Комаха В. О. Тактика використання спеціальних знань у формі судової експертизи в процесі розслідування і розкриття злочинів : монографія / В. О. Комаха, Г. Ф. Кривда та ін. ; за заг. ред. В. О. Комаха ; Одеська національна юридична академія. – Чернівці : Золоті литаври, 2004. – 339 с.

5. Моїсєєв О. М. Висновок експерта в контексті взаємодії процесуальних суб'єктів : монографія / О. М. Моїсєєв. – Донецьк, 2007. – 187 с.

Ковтонюк Ірина Володимирівна, старший лаборант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

СУТНІСТЬ НЕТРАДИЦІЙНИХ СПОСОБІВ ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Розкриття і розслідування злочинів представляє собою процес збирання доказів з метою встановлення наявності чи відсутності в діях конкретної особи складу злочину. Певна частка таких доказів базується на показаннях свідків-очевидців та інших осіб. Але з певних причин (у більшості випадків суб'єктивного характеру) такі спогади відображають мінімум інформації про подію злочину, яку запам'ятала конкретна особа. На сьогодні відомо багато способів активізації процесу відновлення у пам'яті особи тих чи інших подій.

Як свідчать наукові публікації, деякі із них можливі при «введенні» особи у гіпнотичний стан.

Сама ідея використання гіпнозу під час розслідування злочинів з'явилася більше сотні років тому назад. Його використання розглядалося у двох аспектах: по перше – досліджувалося використання гіпнозу зі злочинними цілями, по друге – використання гіпнозу під час розкриття злочинів [7, с. 272–273].

Відмітимо, що стан гіпнозу та результати його впливу на людську психіку здавна цікавили науковців. Перший міжнародний конгрес, присвячений питанням експериментального і лікувального гіпнозу, відбувся в Парижі 8–12 серпня 1889 року [1, с. 142].